

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИ ЯК УМОВА ПОШТОВХУ РОЗВИТКУ СПОРТУ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Приходько Володимир, Долбишева Ніна, Афанасьєв Сергій
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

DOI: [10.32540/2071-1476-2019-1-392](https://doi.org/10.32540/2071-1476-2019-1-392)

Annotations

Introduction. The critical state of both the social sphere and the infrastructure of most rural settlements requires the search for new and effective influences on this situation, as public authorities, as well as many local governments are still not ready to effectively implement social reforms, meet basic living needs. Rural population, refer to the lack of sufficient budget funds. However, human centrism means that attention to the person of the active part of the villagers will affect the living standards of the rural population as a whole, will bring the living conditions in the countryside closer to the urban level.

Research purpose revealing the peculiarities of the formation of physical culture of a person who is the only one who forms the demand and development of physical culture and sports in a democratic society, showing new, modern approaches to the development of sports in rural areas with existing limited financial resources.

Research methods and materials. A set of methods of theoretical research was used (generalization of literature, materials from the Internet, the content of previous own scientific developments, abstraction, idealization, analysis and synthesis, induction and deduction).

Results. Physical activity is the use by a motivated and self-determined person of subjective (assigned, included in the content of life) units of physical culture, reproduced by him to ensure the adequacy of his psychophysical condition to the changing conditions of life and production. Only when the actualized values to be physically developed and healthy, formed individually significant motives, existing concepts, knowledge and abilities, the necessary skills and abilities, only then on the basis of trained body mastered by man, there is a qualitatively new state of development, namely physical personality culture.

Physical culture of the individual is a socially determined area of general human culture, which is a systemic, dynamic state, characterized by a certain level of unprofessional, i.e. self-used education, degree of physical perfection, motivational and value orientations and socio-spiritual values acquired through physical education and integrated into physical culture and sports, lifestyle culture, spirituality and mental and physical health.

In this regard, the physical culture of the individual, and hence the structure of the strategy of sports development in the united territorial communities should be considered as being in unity and dynamics, and the latter should be the reaction of the social subject to the need to meet the needs of the population. In addition, related interests of physical, and then social, spiritual transformation of the person based on awareness of the value of a specific means of their satisfaction - exercise. Therefore, when considering the structure of PCS, it should be borne in mind that it arises and develops in the social structure of a particular society that has already developed.

Conclusions. In the conditions of democratic development inherent in modern Ukraine, the determining condition for intensifying the involvement of rural people in physical culture and sports (PCS) is the formation of physical culture (PCP), as a conscious need to use sports for their improvement and development. It is the person with the formed PCP, uniting with the same persons interested in the development of PCS, forms the micro groups that form the demand for

the creation of conditions for sports. The dependence of the governing bodies of the newly created United Territorial Communities (UTC) on the citizens who are voters in the respective territories allows those who have already formed the PCP to act as moderators of the development of physical culture and sports. It is these individuals and the social groups created with their participation with limited financial resources in most of the united territorial communities, who should take responsibility and involve support for prepared projects in the form of crowdsourcing, fundraising, and other modern tools to improve the base of physical culture and sports at the local level.

Keywords: personality, physical culture and sports (PCS), physical culture of a person (PCP), physical culture/sports activity, social group of sports activists, modern approaches to raising funds, crowdsourcing, fundraising, united territorial communities (UTC).

Анотація

Вступ. Критичний стан як соціальної сфери, так і інфраструктури більшості сільських населених пунктів вимагає пошуку нових та ефективних впливів на цю ситуацію, оскільки органи державної влади, а також органи місцевого самоврядування ще не готові ефективно впроваджувати соціальні реформи, задовольняти основні життєві потреби сільського населення, посилаючись на відсутність достатніх бюджетних коштів. Але участь фізкультурно-діяльної та компетентної частини жителів сіл у розвитку спорту може привести до підвищення якості життя сільського населення, наблизити умови життя в сільській місцевості до рівня міст.

Мета дослідження - розкриття особливостей формування фізичної культури особи, яка єдина формує запит та розвиток фізичної культури і спорту в умовах демократичного суспільства, показ нових, сучасних підходів до розвитку спорту в сільській місцевості за існуючих обмежених фінансових ресурсів.

Матеріал і методи. Був використаний комплекс методів теоретичного дослідження (узагальнення літератури, матеріалів з Інтернету, змісту попередніх власних наукових розробок, абстрагування, ідеалізація, аналіз і синтез, індукція та дедукція).

Результати дослідження. Показано, фізкультурна діяльність – це використання само визначеною людиною суб'єктивних (привласнених, включених до змісту життя) елементів фізичної культури, відтворюваних для забезпечення адекватності свого психофізичного стану мінливим умовам життя та виробництва. Тільки тоді, коли особою актуалізовані цінності бути фізично розвиненою і здоровою, сформовані індивідуально значущі мотиви, а також необхідні поняття, вміння та навички, лише за цих умов і на основі вже фізично підготовленого людиною і тренованого організму виникає якісно новий стан розвитку, а саме фізична культура особистості.

Фізична культура особистості – це соціально-детермінована область загальної культури людини, що представляє собою системний, динамічний стан, який характеризується певним рівнем непрофесійної, тобто вживаної відносно самої себе фізкультурної освіченості, високим ступенем набутої фізичної досконалості, мотиваційно-ціннісними орієнтаціями і соціально-духовними цінностями, придбаними у ході фізичного виховання та інтегрованих у культуру способу життя, стан духовності і психофізичного здоров'я особи.

У зв'язку з цим фізичну культуру особи, а отже, і структуру стратегії розвитку спорту в об'єднаних територіальних громадах необхідно розглядати як такі, що знаходяться в єдності і динаміці. Адже остання має бути реакцією соціального суб'єкта на необхідність задоволення потреб населення і пов'язаних з ними інтересів фізичного, а потім і соціального, духовного перетворення особи на основі усвідомлення цінності специфічного засобу їх задоволення – фізичних вправ. Тож при розгляді структури ФКіС необхідно мати на увазі, що вона виникає і розвивається в тій соціальній структурі конкретного суспільства, що вже склалася.

Висновки. В умовах демократичного розвитку, притаманного сучасній Україні, визначальною умовою активізації залучення населення сіл до занять ФКіС виступає становлення фізичної культури особи (ФКО), як усвідомленої нею потреби використання засобів і можливостей фізичної культури і спорту для свого вдосконалення і розвитку. Саме людина із сформованою ФКО, об'єднуючись з такими ж зацікавленими в розвитку ФКіС особами, утворює ті мікрогрупи, які формують запит на створення умов для занять спортом.

Децентралізація влади, в тому числі, – тісна залежність керівних органів новостворених об'єднаних територіальних громад від своїх громадян, які є виборцями на відповідних територіях, дає можливість тим, у кого вже сформована ФКО, виступати ініціаторами, модераторами розвитку фізичної культури і спорту. Саме ці особи і мікрогрупи, навіть за існуючих обмежених фінансових ресурсів, мають брати відповідальність і залучати потрібну підтримку відповідних проектів у формі краудсорсингу, фандрейзингу, та інших сучасних інструментів покращення бази занять фізичною культурою і спортом на місцевому рівні.

Ключові слова: особа, фізична культура і спорт (ФКіС), фізична культура особи (ФКО), фізкультурна/спортивна діяльність, соціальна група активістів спорту, сучасні підходи залучення фінансових коштів, краудсорсинг, фандрейзинг, об'єднані територіальні громади (ОТГ).

Аннотация

Введение. Критическое состояние как социальной сферы, так и инфраструктуры большинства сельских населенных пунктов требует поиска новых и эффективных воздействий на эту ситуацию, поскольку органы государственной власти, а также органы местного самоуправления еще не готовы эффективно внедрять социальные реформы, удовлетворять основные жизненные потребности сельского населения, ссылаясь на отсутствие достаточных бюджетных средств. Однако участие физкультурно-деятельной и компетентной части жителей сел в развитии спорта может привести к повышению качества жизни сельского населения, приблизит условия жизни в сельской местности к уровню городов.

Цель исследования – раскрытие особенностей формирования физической культуры личности, которая единственная формирует запрос и развитие физической культуры и спорта в условиях демократического общества, а также показ новых, современных подходов к развитию спорта в сельской местности в условиях существующих ограниченных финансовых ресурсов.

Материал и методы. Был использован комплекс методов теоретического исследования (обобщение литературы, материалов из Интернета, содержания предыдущих собственных научных разработок, абстрагирование, идеализация, анализ и синтез, индукция и дедукция).

Результаты исследования. Показано, что физкультурная деятельность – это использование самоопределенным человеком субъективированных (присвоенных, включенных в содержание жизни) элементов физической культуры, воспроизводимых для обеспечения адекватности своего психофизического состояния меняющимся условиям жизни и производства. Только тогда, когда личностью актуализированы ценности быть физически развитым и здоровым, сформированы индивидуально значимые мотивы, необходимые понятия, умения и навыки, только при этих условиях и на основе уже физически подготовленного человеком и тренированного организма возникает качественно новое состояние его развития, а именно физическая культура личности.

Физическая культура личности – социально-детерминированная область общей культуры человека, представляющая собой системное, динамическое состояние, которое характеризуется определенным уровнем непрофессиональной, то есть применяемой только по отношению к самой себе физкультурной образованности, высокой степенью приобретенного физического совершенства, мотивационно-ценностных ориентаций и социально-духовными ценностями, сформированными в ходе физического воспитания и интегрированных в культуру образа жизни, состояние духовности и психофизического здоровья человека.

В связи с этим физическую культуру личности, а, следовательно, и структуру стратегии развития спорта в объединенных территориальных общинах необходимо рассматривать как находящиеся в единстве и динамике. Итак, стратегия должна быть реакцией социального субъекта на необходимость удовлетворения потребностей населения и связанных с ними интересов физического, а затем и социального, духовного преобразования человека на основе осознания ценности специфического средства их удовлетворения, а именно физических упражнений. Поэтому при рассмотрении структуры ФКиС необходимо иметь в виду, что она возникает и развивается в социальной структуре конкретной ячейки общества, которая сложилась.

Выводы. В условиях демократического развития, присущего современной Украине, определяющим условием активизации привлечения населения сел к занятиям ФКиС выступает становление физической культуры личности (ФКЛ), как осознанной ею необходимости использования средств и возможностей физической культуры и спорта для своего совершенствования, и развития. Именно человек со сформированной ФКЛ, объединяясь с такими же заинтересованными в развитии ФКиС личностями, образует те микрогруппы, которые формируют запрос на создание условий для занятий спортом в общинах.

Децентрализация власти, в том числе тесная зависимость руководящих органов объединенных территориальных общин от своих граждан, являющихся избирателями на соответствующих территориях, дает возможность тем, у кого уже сформирована ФКЛ, выступать инициаторами, модераторами развития физической культуры и спорта. Именно эти лица и микрогруппы, даже при существующих ограниченных финансовых ресурсах, должны принимать ответственность и привлекать нужную поддержку подготовленных спортивных проектов в форме краудсорсинга, фандрейзинга и других современных инструментов улучшения базы занятий физической культурой и спортом на местном уровне.

Ключевые слова: личность, физическая культура и спорт (ФКиС), физическая культура личности (ФКЛ), физкультурная/спортивная деятельность, социальная группа активистов спорта, современные подходы привлечения финансовых средств, краудсорсинг, фандрейзинг, объединенные территориальные общины (ОТО).

Постановка проблеми. За роки здобутої незалежності, на жаль, не вирішені численні проблеми державотворення, а також соціального та економічного розвитку країни, що дає підстави недоброзичливцям вважати Україну Failed state (англ.) – державою, що не відбулась. Знаємо, це не так, маємо значні здобутки, проявлені у відстоюванні незалежності держави, а також розбудові демократії і громадянського суспільства. Це свідчить про наявний значний громадянський, особистісний потенціал нас, українців. Але серед низки не розв'язаних проблем залишається, приміром, нездатність фахівців сформулювати якісну систему фізичного виховання дітей і молоді, залучення мешканців міст і сіл до занять спортом, до діяльної турботи про себе.

Це відбувається внаслідок нашого нерозуміння факту, що сьогочасне суспільство стрімко рухається до антропоцентризму. До такого стану, за якого соціальні процеси, структури загальнолюдського життя вибудовуються від самої людини і замикаються на ній, де усі соціальні явища рухаються навколо людини. Зосередження уваги на людському вимірі всіх аспектів суспільно-політичного життя, і спорт не виключення, коли людина стає метою прогресивного розвитку українського соціуму, стало передумовою формування концептуальних засад філософії людиноцентризму як системи поглядів, котра визнає невід'ємне право на вільний розвиток та реалізацію всіх здібностей кожної особистості, визначає ступінь розкриття можливостей людини в якості основного критерію оцінки ефективності діяльності усіх без винятку суспільних інститутів.

Людина як носій здатності до продуктивної праці і вирішальний фактор розвитку суспільства, як з етичної, так і з економічної точки зору є найбільшою цінністю української нації. Відтак, в

ринкових умовах саме окремі селянські домогосподарства виступають своєрідним інкубатором мікроекономічної стабілізації і стійкого розвитку сільських поселень [14], а людський, трудовий потенціал є важливою складовою демографічного потенціалу сільських територій [5]. Трудовий потенціал це ті людські можливості і ресурси, що виступають найповнішою і всебічною характеристикою працездатного населення як продуктивної сили.

З огляду на таке розуміння розглянемо деякі несприятливі показники життя на селі, які історично склались та існують на час початку процесів децентралізації і створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), де й має вирішуватись проблема розвитку фізичної культури і спорту (ФКіС) в сучасних умовах.

Існують дані про вкрай недостатні умови навчання і занять фізичним вихованням дітей в сільській місцевості як упродовж десятиліть раніше, так і наприкінці існування СРСР [25]. А вже на якість роботи сільських закладів освіти тоді впливало чимало від'ємних чинників. Насамперед, вони були пов'язані з нерозвинутою, слабкою матеріально-технічною базою сільських шкіл, що знайшло свій прояв в обмеженому забезпеченні як шкільного бібліотечного фонду, примітивного обладнання навчальних кабінетів, так і спортивних залів і майданчиків, або навіть їхній повній відсутності в більшості сіл ряду областей України.

Наприклад, у 1961 р. з 28 шкіл Тульчинського району Вінницької області кабінети фізики мали 21, хімії – 12, біології – 28, спортивні зали – 4 школи, які до того ж розташовувалися у пристосованих приміщеннях [30, арк. 10]. У 1962 р. лише 84 сільські школи Вінниччини мали примітивні спортивні зали та майданчики [30, арк. 1]. У 1963 р. були відсутні навчальні кабінети у 18 восьмирічних

школах, повністю були відсутні спортивні зали у середніх школах Липовецького району [31, арк. 21]. Обстеження у 1962 р. шкіл Оратівського району виявило, що із 34-х середніх шкіл у жодній не було навчальних кабінетів і майстерень, повністю були відсутні спортивні зали, що позначалось на заняттях з фізичного виховання.

Обстеження сільських шкіл Хмельниччини в 1984 р. виявило, що у Вінковецькому районі з 25 середніх і восьмирічних шкіл лише 6 були зі спортивними залами, переважна більшість навчальних кабінетів не відповідали вимогам, були надзвичайно бідними на наочність, недостатньо забезпечені навчальними приладами [32, арк. 20]. У Красилівському районі із 46 середніх і восьмирічних шкіл тільки в 13 були виявлені пристосовані спортивні зали, які лише наближено відповідали санітарно-гігієнічним вимогам [32, арк. 69]. Особливо примітивною була матеріально-технічна база в початкових школах. Так, обстеження Василівської початкової школи Ярмолинецького району в 1964 р. виявило, що у школі бібліотека складалася з 60 книг, а з потрібного спортивного інвентаря був лише один м'яч [33, арк. 96].

Упродовж 1990-х – на початку 2000 рр. все ще існувала радянська практика декларативності щодо необхідності пріоритетного розвитку сіл. В умовах глибинної соціально-економічної кризи лише великі села, де зберігалось аграрне виробництво, мали змогу підтримувати життєдіяльність населення. Малі ж села соціально-економічно занепадали, або навіть стрімко зникали. У політичних програмах, рішеннях органів влади, рекомендаціях вечних неодноразово підіймалась проблема необхідності відродження сіл, слобідок і хуторів як засобу демографічного оздоровлення сільської території. Водно-

час, село як форма територіальної організації продовжувало розглядатись у звуженому розумінні, поза контекстом єдиного цілого як самодостатньої сільської території. На відміну від країн Європо-союзу, в Україні ще взагалі не було сформульованої концепції розвитку сільських територій як історично сформованої мережі. Соціально-економічний розвиток сіл традиційно мав епізодичний характер, оскільки повністю залежав від матеріально-фінансового потенціалу існуючих там сільськогосподарських підприємств. На селі склалось протиріччя: об'єктивно існуюча неспроможність більшості сіл надати селянам необхідного мінімуму соціальних послуг, що в свою чергу, через неухвалу до людей, жорстко стримувало розвиток аграрного виробництва [18, с. 119].

Якрезультат, наприкінці 1990-х на початку 2000-х рр. невпинно зростала чисельність малих сіл (до 100 жителів), де проживали переважно люди похилого віку. Посилились тенденції згоргання будівництва і функціонування об'єктів соціальної інфраструктури. Погіршення умов праці та життєвого рівня спричиняли зростання захворюваності і смертності сільського населення, масової міграції до міст тощо.

Значна частина сіл України потрапили до розряду депресивних. Узагальнюючим і синтезуючим показником цього явища стали високі темпи зниження чисельності сільського населення (депопуляція). За розробленими українськими вченими критеріями до таких сіл відносились ті, що мали більше половини пенсіонерів. Окрім того, вони поділились на вимираючі, де пенсіонерів більше 65% і не було дітей до 16 років, та занепадаючі, де пенсіонери і діти до 16 років становили 65%. За цією кваліфікацією найбільше депресивних сіл було на Чернігівщині (56%), а у Семенівському і Ічнянському районах питома вага

цих сіл досягла 92,4 і 95,8%. У так званих «вимираючих» селах частка пенсіонерів досягла 90% [2, с. 126].

До речі, у Семенівському районі Чернігівщини останній час накопичений важливий досвід розвитку сільського спорту в умовах створеної ОТГ, що свідчить про наявність спроможності навіть в такій, раніше полишеній населенням місцевості, досягати успіху в спорті, як важливій сфері соціального життя [12].

Українські науковці розробили класифікацію різних типів сільських поселень. Згідно класифікації, на початку 2000-х рр. серед поселень майже 35% становили малі села (84% з них так звані «вимираючі» села), 25% середні і лише 40% – великі села (у них зосереджувалося 80% сільського населення) [6, с. 210].

Про бідність сільського населення свідчили: постійний відтік громадян за межі країни на заробітки; спад народжуваності; висока захворюваність і смертність; невдоволення широких суспільних верств власним матеріальним становищем; низька якість раціону харчування. Незважаючи на те, що частка витрат на харчування в бюджеті середньої української родини упродовж 1991–2000-х рр. зросла з 33 до 64%, якість харчування помітно погіршилася: енергетична цінність денного раціону знизилася з 3597 до 2505 кКал, вміст білків – з 105 до 73 г, жирів – з 124 до 71 г, кальцію – з 1362 до 848 г, а майже 10 млн. чол. споживали менше 2100 кКал, що визнається Всесвітньою організацією охорони здоров'я межею бідності [5].

Показано, що в період з 1991 до 2005 рр. серед сільського населення поширюється наркоманія, алкоголізм і психічні розлади. Спостерігається підвищення рівня інвалідності сільських жителів, однією з головних причин якої стали наслідки аварії на Чорнобильській АЕС. Збіль-

шується смертність від захворювань органів кровообігу, дихання, від нещасних випадків, травм та отруєнь. Зростання інфекційної патології, зокрема дифтерії, туберкульозу, сифілісу, сальмонельозу, інфекційного гепатиту потребувало складної роботи медичних закладів, органів виконавчої влади, а також відповідних фінансових затрат [35].

Загрозливу демографічну ситуацію в депресивних, вимираючих селах можна поліпшувати в один спосіб: створивши сприятливе життєве середовище. Воно включає в себе стан довкілля, розвинуту соціальну інфраструктуру, забезпечення сільських жителів високопродуктивними робочими місцями, які б за оплатою і престижністю відповідали робочим місцям, створеним у містах. Отже, соціальна інфраструктура має відіграти в наш час важливу роль у формуванні сприятливого життєвого середовища на селі та забезпеченні сталості розвитку сільського господарства в цілому [17]. Саме тому соціальна сфера села, включаючи сферу фізичної культури і спорту, має виступати тепер одним з пріоритетних напрямів розвитку України в цілому.

Критичний стан як соціальної сфери, так і інфраструктури більшості сільських поселень, вимагають пошуку нових і дієвих впливів на цю ситуацію, адже органи державної влади, а також багато з яких органів місцевого самоврядування все ще не готові ефективно проводити соціальні реформи, сприяти задоволенню основних життєвих потреб сільського населення, посилюються на брак достатніх обсягів бюджетних коштів. Але людиноцентризм означає, що увага до особи активної частини мешканців сіл відіб'ється на підвищенні рівня життя сільського населення в цілому, сприятиме наближенню умов життя на селі до міського рівня.

Саме на вказаному тлі в Укра-

їні й були започатковані реформи, пов'язані з децентралізацією влади і перенесенням на місця, тобто на рівень органів місцевого самоврядування (ОМС) розв'язання різноманітних питань розвитку соціальної сфери, без вирішення яких відродження сільських територій є неможливим.

ФКіС є одним з пріоритетів позитивних соціальних змін на селі, адже мають сприяти всебічному розвитку сільських дітей та молоді. Але, як стає все більш зрозумілим, розвиток спорту на селі, у свою чергу, неможливий без становлення феномену фізичної культури юної особи, наявності у неї фізкультурної діяльності. Насаджувати, нав'язувати, примушувати до занять ФКіС в нинішніх умовах не є продуктивним. Отже фізкультурно/спортивно діяльна особа єдина і має стати замовником на відповідні спортивні послуги.

Метою дослідження є розкриття особливостей формування фізичної культури особи, яка єдина формує запит та розвиток фізичної культури і спорту в умовах демократичного суспільства, показ нових, сучасних підходів до розвитку спорту в сільській місцевості за існуючих обмежених фінансових ресурсів.

Матеріал і методи. Був використаний комплекс методів теоретичного дослідження (узагальнення літератури, матеріалів з Інтернету, змісту попередніх власних наукових розробок, абстрагування, ідеалізація, аналіз і синтез, індукція та дедукція).

Результати дослідження. Різноманіття поглядів вчених на структуру і зміст ФКіС обумовлене їх складністю як соціального явища, прийняттям різних критеріїв для аналізу структури цього явища. Так, відсутній соціологічний аналіз структури ФКіС, який повинен акцентувати увагу на тому, що, по-перше, структура ФКіС це сукупність стійких зв'язків і відносин між її компо-

нентами і елементами, адже ці зв'язки утворюють тільки соціальні суб'єкти. Тобто люди, які володіють певними соціально-демографічними (стать, вік, стан здоров'я, рівень фізичного розвитку і підготовленості, фізичні і рухові здібності тощо) і соціально-статусними характеристиками (професія, соціальне становище, рівень освіти, рівень матеріального стану, національність тощо). По-друге, стійкість зв'язків і відносин, що утворюються між соціальними суб'єктами, виникає не випадково, але зумовлена потребами та інтересами суб'єктів, якістю їхнього фізичного виховання. По-третє, потреби та інтереси соціальних суб'єктів, їх схожість (спільність, близькість) і задають предметну, змістову спрямованість цих зв'язків – виховних, організаційних (управлінських), рухових, комунікативних тощо. По-четверте, зростання потреб цих соціальних і фізкультурно-діяльних суб'єктів (біологічних, духовних, матеріальних) і задає багаторівневу структуру і функції ФКіС як соціального явища і системи [27, с. 12-16].

Вказане є вкрай важливим з огляду на потребу розробки стратегії розвитку спорту в умовах кожної з об'єднаних територіальних громад. Адже вихідний стан фізичної культури і спорту в кожній з ОТГ суттєво відмінний, а отже по мірі формування фізичної культури особи (ФКО), і відповідно до зростання її потреби у заняттях, запити на інфраструктуру, форми занять для осіб різного віку, якість фізкультурно-спортивних послуг тощо, мають бути все більш сучасними, аби задовольняти зростаючий попит населення. Це висуває умову до вказаної стратегії: вона має відповідати багаторівневій структурі і функціям ФКіС, які змінюються.

Фізкультурна діяльність – застосування вмотивованою і само визначеною людиною суб'єктивованих (присвоєних,

включених до змісту життя) одиниць фізичної культури, відтворених нею для забезпечення адекватності свого психофізичного стану мінливим умовам життя та виробництва. Лише коли актуалізовані цінності бути фізично розвиненою і здоровою, сформовані індивідуально значимі мотиви занять, наявні поняття, знання і здібності, необхідні уміння і навички, тільки тоді на основі тренуваної тілесності, якою опанувала людина, з'являється якісно новий стан розвитку, а саме фізична культура особистості [20, с. 190].

Фізична культура особистості – це соціально-детермінована область загальної культури людини, що представляє собою системний, динамічний стан, який характеризується певним рівнем непрофесійної, тобто вживаної відносно самої себе фізкультурної освіченості, високим ступенем набутої фізичної досконалості, мотиваційно-ціннісними орієнтаціями і соціально-духовними цінностями, придбаними у ході фізичного виховання та інтегрованих у культуру способу життя, стан духовності і психофізичного здоров'я особи [29].

У зв'язку з цим фізичну культуру особи, а отже, і структуру стратегії розвитку спорту в об'єднаних територіальних громадах необхідно розглядати як такі, що знаходяться в єдності і динаміці, а остання має бути реакцією соціального суб'єкта на необхідність задоволення потреб населення і пов'язаних з ними інтересів фізичного, а потім і соціального, духовного перетворення особи на основі усвідомлення цінності специфічного засобу їх задоволення – фізичних вправ. Тож при розгляді структури ФКіС необхідно мати на увазі, що вона виникає і розвивається в тій соціальній структурі конкретного суспільства, що вже склалася.

Потреба фізичного і духовного вдосконалення людей має при-

родний (біологічний) і соціальний (культурний) аспекти. Природний аспект розкривається в необхідності для людини як біологічної істоти задоволення рухових потреб, що забезпечують життєві функції різних систем організму. Соціальний аспект розкривається і забезпечується на основі чіткого усвідомлення нею, порівняння і вироблення ціннісного ставлення особи до тих, хто має кращий за неї фізичний і духовний розвиток, а отже, і краще проявляє себе в системі міжособистісних, сімейних, виробничих, дозвільних, навчальних, комунікативних соціальних зв'язків відносно тих, хто має рівень такого розвитку нижчий. Саме цей емоційний аспект, проявлений у комунікації, і задає структуру ФКіС як соціальної системи на мікрорівні (у контексті нашого дослідження, мікрорівень відповідає рівню місцевих органів влади, включаючи об'єднані територіальні громади).

Мікроструктура ФКіС – це сукупність функціональних зв'язків між окремими особами, об'єднаними чітким усвідомленням необхідності свого фізичного та духовного перетворення за допомогою фізичних вправ на основі розуміння та оцінки їх властивостей у справі задоволення біологічних і соціальних потреб [27]. Мікроструктура ФКіС включає низку базових, засадничих елементів. До них належать: людина (зі сформованою ФКО), соціальні групи, утворені цими особами, їх соціальні ролі і статуси, що утворюють стійке ціннісно-позитивне і діяльне ставлення до фізичних вправ і різних форм самоорганізації.

Отже, системоутворювальним елементом мікроструктури ФКіС є особа, зі в той чи інший спосіб сформованою ФКО, яка має сукупність біологічних, соціальних, духовних властивостей і якостей, що дозволяють відтворювати духовні та практичні форми ставлення/використання

фізичних вправ. Серед біологічних властивостей і якостей особи в аспекті відтворення мікроструктури ФКіС виокремлюють рухові, анатоно-фізіологічні, фізичні, статеві, вікові властивості людини, необхідні для забезпечення біологічної/тілесної життєдіяльності. Соціальні властивості та якості особи, у якій сформована ФКО, проявляються в усвідомленні нею ряду соціогенних потреб (соціогенез – походження та розвиток вищих психічних функцій індивіда, міжособистісних відносин, зумовлених специфікою соціалізації в різних національних культурах [26]) і способів їх задоволення за допомогою фізичних вправ по мірі виявлення і оцінки їх властивостей у процесі практичного застосування цією особою. До духовних належить комплекс проявів стану свідомості і почуттів особистості: емоцій, інтересів, переконань, ідеалів, ціннісних орієнтацій, цілей, тобто мотивів досягнення потреб, які найефективніше забезпечуються за допомогою фізичних вправ.

У зв'язку з цим, особа, як базовий елемент структури ФКіС, несе в собі духовно-практичні, активні витoki ціннісного ставлення до фізичних вправ, які вона може проявляти в індивідуальній і груповій формі. Індивідуально-особистісна форма активного ставлення до вправ – це самоактивність суб'єкта, внутрішньо властивий йому комплекс самоочікувань у справі задоволення потреб за допомогою фізичних вправ.

Проявляти духовно-практичне ставлення до фізичних вправ – означає узяти на себе, передусім, роль того, хто свідомо і систематично займається обраними вправами, внаслідок чого набуває статусу фізично культурної, діяльної особи. Ця особа, будучи у сприятливому мікросередовищі, відтворює своє ставлення до фізичних вправ і передає його іншим (дітям), що створює гру-

пову форму усвідомлення та забезпечення способів задоволення схожих потреб осіб-однотипців їхніми спільними зусиллями. Цей феномен/механізм і є соціальною основою виникнення соціальних груп (СГ), як ключових елементів мікроструктури ФКіС.

СГ в структурі поширених в суспільстві форм занять ФКіС це сукупність осіб, що взаємодіють певним чином на основі схожості ставлення до фізичних вправ як цінності, тобто засобів задоволення своїх потреб. Цим СГ властиві такі характерні ознаки: 1) усвідомлення спільності мотивів активного ставлення до фізичних вправ; 2) усвідомлення можливості їх реалізації спільними зусиллями і наявність у зв'язку з цим певних рольових очікувань по відношенню один до одного; 3) певний спосіб взаємодії; 4) усвідомлення приналежності до відповідної стійкої СГ, тобто ідентичності, що виникає на основі перших трьох ознак [27].

Масовий спорт (МС) як соціальне явище існує і як феномен, котрий основним своїм змістом має забезпечувати раціональну організацію само визначеною до занять людиною фізкультурно-спортивною діяльності як чинника підготовки до життєвої практики. Він залучає людей до занять улюбленими видами змагань і характеризується діяльністю змагання, отже МС є доступним для великої кількості людей при систематичних тренувальних заняттях. Мета масового спорту – зміцнення здоров'я, поліпшення фізичного розвитку та вдосконалення фізичних якостей і рухових можливостей, активний відпочинок, що і дозволяє протистояти небажанам впливам на організм людини сучасного виробництва та умов повсякденного життя. Це пов'язано також з низкою соціальних завдань: підвищенням функціональних можливостей систем організму, коригуванням фізичного розвитку і статури, під-

вищенням загальної і професійної працездатності, оволодінням життєво необхідними вміннями й навичками, досягненням фізичної досконалості [34].

Вважаємо, що подане є достатньо очевидним і не потребує пошуку додаткових аргументів. Між тим розвиток масового спорту в сучасній Україні все ще відбувається на суттєво застарілих засадничих основах. Відмінність ситуації з розумінням завдань фізичної культури і спорту в тоталітарному і демократичному суспільстві полягає в тому, що в першому випадку людина розглядається як інструмент, засіб примусового досягнення потрібних правлячій групі, утилітарних цілей. Пошлемось на декларацію «пролеткульту» (пролеткульт, організація, яка утворена у 1917 р. і обстоювала в Радянській Росії ідею «чистої пролетарської культури», започаткованої без участі інтелігенції, тобто за відмови від класичної спадщини). Він так формував бачення фізичної культури у період розбудови СРСР: «Мета пролетарської фізичної культури: досягнути максимуму життєвості й виробництва людської машини, іншими словами, досягнути здоров'я, працездатності і витривалості (сили опору), мускульної сили, прудкості і психофізичних якостей – активності, енергії, відваги, холонокровності, настирливості, рішучості, підприємлихості, винахідливості» [11]. Таке утилітарне бачення окремої області культури, яка для чогось держави «потрібна» під час становлення радянської системи фізичного виховання, призвело до використання у якості базових основ напрацювань французьких методистів Георга Демені та Георга Ебера, котрі щиро обстоювали пріоритет вдосконалення утилітарних навичок і зосереджувались на прикладній військовій підготовці молоді.

Один із засновників вітчизняного фізичного виховання Є.О.

Піонтровський у своїй книжці «Ебер і його природний метод фізичного виховання» [19] пропонує використати відібрані Ебером випробування: біг на 100, 500 і 1500 метрів, лазіння по канату без допомоги ніг, стрибок у висоту з місця та з розбігу, стрибок у довжину з місця і з розбігу, піднімання ваги у 40 кілограмів, штовхання ядра, плавання та пірнання. Частина цих випробувань були тоді включені до шкільних і вузівських навчальних програм та комплексу «Готовий до праці та оборони СРСР», практика якого нині відроджена в Російській Федерації, а деякі з них використовуються в Україні для оцінки фізичного стану школярів та здобувачів вищої освіти й до сьогодні.

Саме на цей час формування радянської системи фізичного виховання дітей та молоді приходить до напрацювання відповідної утилітарної методики фізичного виховання в СРСР, жорстко орієнтованої на розвиток наперед заданих фізичних якостей, які повинні бути виховані у молодій особі. Пошлемось на схему уроку з фізичного виховання, запропоновану відомим радянським теоретиком Г.О. Дюперроном. За його баченням, урок був повинен будуватись за такою логікою, зрозумілою як робітнику, так і колгоспниці:

1. Йду на базар (марширування).

2. Привезли товар до лавки; приймання його з возу на руки, розкладання на полиці та під прилавок (вправи для рук, для тулуба, для ніг).

3. Привезли капусту – перекладання її до льоху (метання), привезли ящики з яблуками (спільне перенесення, піднімання).

4. Трапилась пожежа: їдуть пожежні; весь люд біжить дивитись (біг).

5. Всі допомагають качати воду (коригуючи вправи для м'язів спини і черевного пресу).

6. Пожежні налили багато

води; аби дістатись до дому, вимушені перестрибувати через калюжі (стрибки).

7. Йдемо додому (марширування); втомились від усього (поत्याгування з диханням)» [10].

На початку ХХІ століття політична та економічна ситуація у ряді країн, що утворились на території колишнього СРСР, докорінно змінилась. Тепер ми повертаємось до надбань людства, у тому числі до праць філософів та науковців аби визначити шляхи подальшого розвитку спорту в Україні, як в європейській країні. Саме тому, у якості визначеної національною Доктриною розвитку освіти, загальної мети зусиль всіх педагогів, на перший план виходить формування свідомої та діяльної особистості учня/студента [22].

Відтак, в умовах демократичного суспільства підхід до спорту якісно інший, його основою виступає свідомо практика особи з будівництва власного здоров'я. Будівництво здоров'я – це не перехід до практики самолікування, але відповідна цінностям бути здоровим і можливостям життя конкретної людини система її творчої діяльності по формуванню і підтримці оптимального рівня індивідуального здоров'я [20, с. 13]. Будівництво здоров'я створює перспективи суттєвого підсилення можливостей медицини за рахунок участі освіченої і діяльної людини, котра разом із медичними працівниками співбажає і активно діє, щоб подолати наявні патології і поліпшити свій психофізичний стан. Отже, сьогодні очевидно: «Головною задачею освіти стає забезпечення не державних потреб, а потреб усього суспільства в цілому і кожного його члена. На зміну виробничо орієнтованій освіті приходить освіта, що спирається на соціокультурну й особистісну домінанту... У ХХІ столітті визначальне значення набуває світоглядна і виховна функція освіти»

[28, с.40].

Питання визначення прямого і опосередкованого впливу фізичної культури і спорту на ефективність виробництва і в кінцевому рахунку на зростання валового доходу на даний час ще недостатньо досліджені. Однак при певній мірі абстрагування можна провести розрахунки по окремих каналах впливу. Адже, лише прямий вплив сфери фізичної культури на економіку визначається головним чином за допомогою більш високої працездатності осіб, які займаються фізичною культурою і спортом. Узагальнені дані досліджень вказують на те, що в осіб, які займаються ФКіС, продуктивність праці зростає від 0,6 до 10%. Крім того, у осіб, які займаються ФКіС втрати робочого часу через захворювання і травми в 4,5 рази менші [9, с 58].

В умовах розвитку ринкових відносин і невпинного зростання конкуренції у всіх її проявах фізична культура і спорт особи стають не тільки істотним компонентом її здорового способу життя, а й чинником економічного розвитку, здатним активно впливати на всі сфери розширеного відтворення. Адже, економічна роль фізкультури і спорту найбільш рельєфно проявляється за декількома основними напрямками:

- фізична активність і оздоровчо-масовий спорт сприяють мінімізації економічних втрат практично у всіх сферах життєдіяльності суспільства, виступають альтернативою шкідливим звичкам, які мають потужну деструктивну дію на економічну систему (зазвичай, особа обирає за цінність або одне, або інше);

- фізична активність виступає значущим фактором збільшення тривалості життя населення, позитивно впливає на збільшення працездатного віку людей, навіть тих, яких називають «пенсійного віку»;

- фізкультура і спорт є одним з основних компонентів підготов-

ки майбутніх якісних трудових ресурсів, а отже фізкультурно-діяльна особа є чинником забезпечення невпинного економічного зростання;

- фізична активність, спорт і туризм є тепер важливою сферою підприємницької діяльності, яка забезпечує, з одного боку, зайнятість багатьох в галузях спортивної індустрії та туристичного комплексу, а з іншого боку, зазначені галузі підприємництва поповнюють державний і місцеві бюджети за рахунок податкових надходжень, що дозволяє державі оперативно вирішувати соціальні проблеми населення [15].

Сільське господарство, харчова і переробна промисловість забезпечують продовольчу безпеку і незалежність України, вони є також одним з основних секторів національної економіки і займають провідне місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту. Тож, очевидно, що цей факт потребує рівної уваги як до чоловіків, так і жінок, включаючи розвиток спорту для всіх, адже сільськогосподарська діяльність провадиться майже на всій території України. Хоча в сільській місцевості проживає третина загальної кількості населення, більшість якого складають жінки, частка сільського населення, яке займається спортом, нижче ніж міського. Якщо серед міських жінок ця частина станом на 2012 р. складала 26,2%, то сільських жінок тільки 14,5%. Серед чоловіків диспропорція дещо менша – 37,9 і 29,1% відповідно [24, с. 6].

Саме тому у проект Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 р. було включено окремий розділ «Розвиток фізичної культури і спорту на селі». Серед заходів у розділі передбачалось створення умов для занять фізичною культурою за місцем проживання та у місцях масового відпочинку шляхом утворення нових фізкультурно-спортивних закладів із ство-

ренням умов для занять спортом. Було уточнено, що жінки і чоловіки можуть мати зацікавлення в різних видах спорту [21, с. 21].

Згідно Закону України «Про співробітництво територіальних громад», територіальна громада має право проводити громадські слухання – зустрічатися з депутатами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, під час яких члени територіальної громади можуть заслуховувати їх, порушувати питання та вносити пропозиції місцевого значення, що належать до відання місцевого самоврядування [23]. Отже, якщо керівництво ОТГ досі не сприяло поширенню цінностей здорового способу життя, не ініціює заходи з розвитку спорту для всіх (і при цьому не використовує наявні у громади кошти на оздоровлення громадян, не звертається до Міністерства розвитку громад та територій України за підтримкою відповідної підготовленої програми і проекту щодо фінансової підтримки з будівництва (реконструкції наявних) спортивних споруд тощо), активні представники громадськості села, які піклуються про здоров'я дітей, молоді та людей середнього і старшого віку, повинні використовувати це своє право.

Для ефективного розвитку ФКіС на рівні місцевого самоврядування необхідно активно застосовувати також ряд інших механізмів участі громади в управлінні нею. Одним з найбільш простих та популярних механізмів участі громади в розвитку ФКіС на рівні місцевого самоврядування є звернення громадян. Питання практичної реалізації громадянами своїх конституційних прав регулює, зокрема, Закон України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР [21].

Коли деякі проблеми в розвитку ФКіС, що стали надзвичайно актуальними для мешканців окре-

мого будинку, вулиці, мікрорайону, ОТГ, але не хвилюють місцеву владу і не стають предметом розгляду уповноваженими органами чи посадовими особами, свої проблеми громадяни, які утворюють СГ, можуть поставити до порядку денного через механізм, який в законі має назву «загальні збори громадян». Отож, одним із способів домогтися розгляду у місцевій раді питання, яке зачіпає інтереси територіальної громади в питаннях розвитку ФКіС і належить до компетенції місцевого самоврядування, є місцеві ініціативи від СГ.

Місцева ініціатива оформляється у формі проекту рішення місцевої ради. Законом передбачено, що дієздатні особи (віком від 18 років), зареєстровані в територіальній громаді, мають право ініціювати розгляд у раді питань в порядку місцевої ініціативи. Такі особи створюють ініціативну групу, кількісний склад якої законом не встановлено. Створювати ініціативну групу доцільно на загальних зборах громадян, надавши їй при цьому повноваження збирати підписи, готувати всі документи щодо місцевої ініціативи, зареєструвати її у відповідному органі місцевого самоврядування. Місцеву ініціативу реєструє секретаріат місцевої ради.

Започаткування та розвиток взаємовигідної співпраці влади та громадськості, врахування інтересів представників громади із СГ при підготовці та ухваленні владних рішень стосовно розвитку ФКіС на рівні місцевого самоврядування сьогодні є можливим завдяки такому механізму співпраці, як громадські ради [1]. Громадська рада, з одного боку, може бути дуже серйозним додатковим ресурсом органів місцевого самоврядування (ОМС), а з другого – важливим інструментом впливу громадськості на вироблення політики органів місцевої влади щодо розвитку фізичної культури

і спорту. Дуже корисним в цьому аспекті, на нашу думку, є ініціатива активістів спорту зі створення в територіальній громаді Спортивної Асоціації, яка зможе впровадити вказані вище механізми участі громади з метою розвитку фізичної культури і спорту.

Крім того, для зменшення кількості проблем в розвитку фізичної культури та спорту на рівні ОМС дуже корисним може бути механізм соціального партнерства, коли до вирішення соціальної проблеми, залучаються обласні та районні спортивні організації із своїми власними ресурсами. Дуже важливим для розвитку ФКіС в ОТГ є широке застосування місцевими органами влади механізмів співпраці, як з громадськими організаціями так і з бізнесом, що є наслідком цілком об'єктивних причин, що утворились.

По-перше, широка децентралізація державної влади приводить до значного розширення повноважень органів місцевого самоврядування, що потребує додаткових кадрових та бюджетних ресурсів.

По-друге, стала довіра до діяльності органів влади, що формуються на місцевих виборах, суттєво залежить від стосунків цієї влади з місцевими активістами з різних громадських організацій, включаючи активістів спорту, а кількість критики на свою адресу з боку таких осіб та організацій, яку вони чують, прямо залежить від міри участі керівних структур ОМС у виробленні та здійсненні місцевої політики.

По-третє, ряд послуг, що надаються місцевими органами влади, досить вузько сфокусовані на окремі групи мешканців, у т. ч. на прихильників спорту, тому реалізація цих послуг за участю організацій, що представляють інтереси цих груп чи безпосередньо складаються з осіб, які належать до них, буде значно ефективнішою та дешевішою у разі надання

послуг не місцевій владі як такій, а через ці вказані організації.

Слід мати на увазі, що місцеві громадські організації спортивного профілю можуть отримувати кошти на здійснення своїх програм не тільки з місцевого бюджету, але також від різних благодійних фондів, міжнародних донорських організацій і приватних осіб. Проте отримати значний соціальний ефект від залучення до вирішення місцевих проблем цих громадських організацій можна лише у випадку, коли такий процес є прозорим і зрозумілим мешканцям громади, її керівництву і державним контролюючим органам.

Так, сьогодні в більшості міст і районів України в місцевих бюджетах передбачається певна сума коштів, яка йде фактично на субсидування тих чи інших громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування. Проте в більшості міст/районів ніхто не знає, чому саме ці, а не інші первинні організації отримали бюджетну підтримку, наскільки ефективно були використані кошти, які позитивні здобутки від цього мала громада. Крім того, більш перспективно фінансувати не просто окремі фізкультурно-спортивні громадські організації в «ручному режимі», але фінансувати їхню суспільно-корисну діяльність у напрямках, пріоритетних для громади. Щоб це фінансування було найбільш ефективне й прозоре, має бути забезпечено конкурсний механізм визначення кандидатів на фінансування через відповідні започатковані конкурси.

Участь громадян у розвитку ФКіС не обмежене тим, що встановлено законодавством. Одночасно з формальними загальноприйнятими способами необхідно використовувати інші «неформальні» форми та методи [1]. Так, аргументом у спілкуванні з владою щодо розвитку ФКіС може стати пункт, який існує практично у всіх статутах територіальних громад.

ріальних громад. А саме: органи та посадові особи ОМС сприяють становленню та розвитку нових форм участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування. В основі ж громадської участі лежить інформування. Громадянин має бути поінформованим і мати можливість вільного доступу до відкритої інформації щодо процесів підготовки та ухвалення рішень, у т. ч. з питань розвитку спорту, а також про намічені шляхи виконання рішень. Це одна з найважливіших передумов забезпечення прозорості та підзвітності діяльності органів влади на різних рівнях, які потрібно використовувати.

У якості інструменту вирішення місцевих проблем, що стоять перед органами місцевого самоврядування, можливо використати практику краудсорсингу. Термін «краудсорсинг» (crowdsourcing) був введений в 2006 р. і означає, що пошук рішень здійснюється за допомогою використання колективного розуму (праці) натовпу (crowd) на принципах аутсорсингу (outsourcing), який передбачає передачу частини бізнес процесів на їх виконання третіми особами [8]. Отже, краудсорсинг – це використання потенціалу великої кількості людей для вирішення різних завдань.

Краудсорсинг здійснюється за спеціальною моделлю, спрямованою на вирішення корпоративних чи суспільно значимих завдань. Дана модель включає організацію (збір, оброблення інформації та конструктивних ідей), методологію (збір пропозицій до проектів документів) та підготовлений персонал, націлений на кінцевий результат (залучення пулу незалежних експертів і професійних виконавців).

Як свідчить досвід застосування краудсорсингу, він може бути:

- пасивним (лише отримання ідей, пропозицій) і активним (застосовується діалог з надавачами ідей та пропозицій);

- внутрішнім, в межах організації або зовнішнім, з відкритим доступом бажаючих прийняти участь;

- традиційний, який передбачає пошук і знаходження кращої ідеї серед усіх можливих, та інтелектуальний, що спрямований на пошук кращих ідей на підставі їх колективного відбору.

При цьому не слід плутати краудсорсинг зі звичайним форумом в Інтернеті, в ході якого учасники формулюють свої запитання, пропозиції, зауваження в нерегульованому режимі, натомість він являє собою організаційно і методично упорядковану модель взаємодії організатора краудсорсингу з ініціативними користувачами Інтернету. На даний час краудсорсинг використовується практично в усіх областях, за винятком сфер, що потребують спеціальних знань. Наприклад, популярність отримали такі краудсорсингові проекти як Wikipedia (вільна енциклопедія, що пропонує всім користувачам готувати і правити статті), Open Street Map (вільна карта світу, що пропонує користувачам створювати докладні карти своїх міст) та ін. [3; 8].

Привабливим є застосування цього інструменту у сфері як державного управління, так і місцевого самоврядування, для ефективної взаємодії органів публічного управління з громадськістю (тут, СГ з активістів спорту). Краудсорсинг в місцевому самоврядуванні передбачає залучення мешканців до вирішення місцевих проблем через використання їхніх здібностей, знань і досвіду на добровільних засадах.

Основною ідеєю застосування краудсорсингу на рівні територіальних громад є припущення, (і важливо, щоб воно було не помилковим), що на певній території проживають творчі люди, які опанували змістовне спілкування в Інтернеті і можуть об'єднувати ідеї, вирішувати проблеми, проводити дослідження і координувати

дії. Здебільшого ці люди – ентузіасти і патріоти, вони ладні витратити свій час, нерідко не чекають будь-якої винагороди і отримують моральне задоволення від практичного втілення своєї ідеї.

Важливість упровадження краудсорсингу, як виявлення і підтримки окремих діяльних ентузіастів фізичної культури і спорту, в практику місцевого самоврядування обумовлено такими факторами:

- відсутність інтересу широким верствам населення, їхня пасивність щодо існуючих місцевих проблем;

- наявність у окремих жителів з активною громадянською позицією відповідних знань та умінь, які за певних умов вони можуть використати для поліпшення свого життя і життя інших мешканців;

- необхідність об'єднання сил і можливостей органів місцевої влади і активної частини населення, у тому числі у залученні додаткових фінансів на суспільно важливі проекти.

Суть алгоритму здійснення краудсорсингу зводиться до того, що коли у окремого громадянина виникає відчуття проблеми, замість того, щоб йти по інстанціях до місцевих і державних органів влади, він детально описує її на якомусь майданчику (наприклад, на офіційному сайті органів місцевого самоврядування) і шукає у однодумців підказок щодо шляхів її усунення.

Для реалізації запропонованої схеми-механізму органи місцевого самоврядування повинні:

1) виявляти місцеві проблеми, вирішення яких можливе в тому числі за участю місцевих жителів;

2) проводити раціональний моніторинг можливостей розв'язання цих проблем у такий новий спосіб;

3) осмислювати і систематизувати отримані від громадян про-

позиції щодо вирішення проблем;

4) визначати можливі реакції різних верств населення ОТГ на проблемну ситуацію (активне обговорення проблемної ситуації і подані різноманітні пропозиції щодо дій, які потрібні для усунення проблеми, можливість зняття відкритої негативної реакції та байдужості пасивної частини люду тощо).

При цьому необхідно стежити за тим, щоб проблеми розвитку фізичної культури і спорту, які були поставлені до порядку денного, вирішувалися належним чином і відповідно до чинного законодавства.

У такий спосіб до процесу вирішення місцевих проблем за допомогою краудсорсингу залучається значна кількість людей з різних верств населення, статево-вікових груп і професій. Необхідно забезпечити їм можливість висловити свою думку з обговорюваної проблеми щодо варіантів її вирішення, організувати обговорення, забезпечивши у такий спосіб розуміння і підтримку громадою визначеного способу дій. Але для цього необхідна належна організаційна, технічна та інформаційна підтримка з боку органів місцевої влади, цілком можливе, також, залучення експертів зі сторони. Саме вони здатні виділити з безлічі запропонованих ідей перспективне рішення проблеми з точки зору можливості залучення фінансів в ОТГ.

На жаль, більшість територіальних громад, їх представницькі органи та громадські організації не працюють активно у цьому напрямку та не беруть участь в конкурсах грантів вітчизняних організацій, наприклад, Української асоціації футболу, а також різних іноземних донорів, включаючи структури Євросоюзу та США. Отже сьогодні на місцях необхідно вивчати досвід залучення додаткових ресурсів та застосувати його, адже він може стати неоціненною допомогою для те-

риторіальних громад у її пошуках додаткового фінансування з позабюджетних джерел як українсько-го, так і зарубіжного походження.

У цьому аспекті дуже актуальною є фандрейзингова діяльність (фандрейзинг або збір коштів (англ. fundraising), процес залучення грошових коштів та інших ресурсів (людських, матеріальних, інформаційних тощо), які організація не може забезпечити самостійно, та які є необхідними для реалізації певного проекту або своєї діяльності в цілому), адже вона безпосередньо зорієнтована на пошук джерел забезпечення саме неприбуткових програм і проектів, за допомогою яких вирішуються дуже важливі соціальні проблеми [1]. Саме тому, в умовах децентралізації, для розвитку ФКіС на рівні територіальних громад, слід широко використовувати фандрейзинг. Фандрейзинг, в цьому випадку, можна визначити як залучення та акумулювання органами місцевого самоврядування спільно з інститутами громадянського суспільства та бізнесом додаткових фінансових ресурсів на розвиток фізичної культури і спорту.

Фандрейзинг може приймати різні форми: пожертвування, вкладення спонсорів, які приходять від приватного та державного бізнесу; проведення цільових благодійних заходів по збору коштів; гранти, що розподіляються зарубіжними і українськими фондами; фінансування з бюджетів (на рівні профільних управлінь); пожертви приватних осіб; доходи від збору членських внесків тощо.

Саме у такий спосіб відбувається конвертація фізичної культури особи, тобто позиції фізкультурно (спортивно) діяльної, зацікавленої особи у розвиток спорту в своїй об'єднаній територіальній громаді.

Висновки

1. На розвиток спорту в умовах об'єднаних територіальних громад негативно впливають іс-

нуючі на селі несприятливі демографічні та економічні передумови, що позначились як на стані здоров'я, так і слабкій схильності більшості населення сіл в цілому до включення в заняття фізичною культурою і спортом.

2. В умовах демократичного розвитку, притаманного сучасній Україні визначальною умовою активізації залучення населення сіл до занять ФКіС виступає становлення фізичної культури особи (ФКО) як усвідомленої нею потреби використання засобів і можливостей фізичної культури і спорту для свого вдосконалення і розвитку. Саме людина зі сформованою ФКО, об'єднуючись з такими ж зацікавленими в розвитку ФКіС особами, утворює ті мікрогрупи, які формують запит на створення умов для занять спортом.

3. Децентралізація влади, в тому числі тісна залежність керівних органів новостворених об'єднаних територіальних громад від своїх громадян, які і є виборцями на відповідних територіях, дає можливість тим, у кого вже сформована ФКО, виступати ініціаторами, модераторами розвитку фізичної культури і спорту. Саме ці особи і СГ, навіть за існуючих в більшості ОТГ обмежених фінансових ресурсів, мають брати відповідальність і залучати потрібну підтримку відповідних проектів у формі краудсорсингу, фандрейзингу та інших сучасних інструментів покращення бази занять фізичною культурою і спортом на місцевому рівні.

4. Відтак, в нових умовах, що склались в Україні на місцевому рівні, існують реальні можливості поштовху розвитку спорту за рахунок активної життєвої позиції і високої ініціативи груп людей зі сталою ФКО, які мають самі формувати запит на створення належних умов занять, а також готові дієво посприяти залученню потрібних для цього ресурсів шляхом використання нових, су-

часних фінансових інструментів.
Перспектива подальших досліджень полягає у розробці концепції та засобів педагогічного

впливу на становлення фізичної культури особи та її фізкультурної діяльності в умовах сільської місцевості.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє, що не існує будь-якого конфлікту інтересів.

Література

1. Базенко В.А. Розвиток фізичної культури та спорту на рівні територіальної громади в умовах децентралізації влади в Україні : дис. ...канд. наук з держ. упр. : 25.00.04. Одеса, 2010. 267 с.
2. Барановський М.О. Про механізми забезпечення збалансованого розвитку депресивних аграрних територій. Економіка АПК. 2006, № 11. С. 124-128.
3. Бет Новек. Вікі-правительство. Как технологии могут сделать власть лучше, демократию – сильнее, а граждан – влиятельнее. Москва : Альпина Паблшер, 2012. 292 с
4. Бідність. URL : <http://works.tarefer.ru>.
5. Гаврилко П.П. Стратегічні пріоритети відновлення та розвитку трудового потенціалу сільських територій. Науковий вісник НЛТУ України. 2016. Вип. 26.6. С. 201-206.
6. Городяненко В.О. Економічна соціологія. Київ, 2006. 328 с.
7. Довгаль О.В. Регіональні особливості формування та розвитку ресурсного потенціалу сільських територій : дис. ...докт. екон. наук : 08.00.05. Харків, 2019. 392 с.
8. Джефф Хау. Краудсорсинг. Коллективный разум как инструмент развития бизнеса. Москва : «Альпина Паблшер», 2012. 288 с.
9. Доев В.К. Социально-экономическая эффективность физической культуры и спорта. Экономический анализ: теория и практика. 2014, № 9 (264). С. 54-58.
10. Дюперрон Г.А. Методика урока физического воспитания. Ленинград : Время, 1929. 116 с.
11. Дюперрон Г.А. Теория физической культуры: Систематика. Элементы физической культуры. Основные гимнастические системы. Ритмопластические системы. Спортивные игры. Эклектические системы. 2-е изд., доп. Ленинград : Время, 1927. 282 с.
12. Інноваційні проекти в громадах: досвід Чернігівщини. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2807012-innovacijni-proekti-v-gromadah-dosvidchernigivsini.html>.
13. Києво-Святошинський район. Освіта району (стан, тенденції, перспективи в таблицях). Київ, 1999. 72 с.
14. Лендел М.А. Селянські домогосподарства: соціально-економічні умови розвитку. Економіка

References

1. Bazenko V.A. (2010). Rozvitok fizichnoyi kulturi ta sportu na rivni teritorialnoyi gromadi v umovah decentralizaciyi vladi v Ukrayini : dis. ...kand. nauk z derzh. upr. : 25.00.04. Odesa, 267 s. (In Ukrainian)
2. Baranovskij M.O. (2006) Pro mehanizmi zabezpechennya zbalansovanogo rozvitku depresivnih agrarnih teritorij. Ekonomika APK. № 11. S. 124-128. (In Ukrainian)
3. Bet Novek. (2012) Wiki-pravitelstvo. Kak tehnologii moguť sdelat vlast luchshe, demokratiyu – silnee, a grazhdan – vliyatelnee. Moskva : Alpina Pabliher, 292 s. (In Ukrainian)
4. Bidnist. URL : <http://works.tarefer.ru>.
5. Gavrilko P. P. (2016) Strategichni prioriteti vidnovlennya ta rozvitku trudovogo potencialu silskih teritorij. Naukovij visnik NLTU Ukrayini. Vip. 26.6. S. 201-206. (In Ukrainian)
6. Gorodyanenko V.O. Ekonomichna sociologiya. Kiyiv, 2006. 328 s. (In Ukrainian)
7. Dovgal O.V. (2019) Regionalni osoblivosti formuvannya ta rozvitku resursnogo potencialu silskih teritorij : dis. ...dokt. ekon. nauk : 08.00.05. Harkiv, 392 s. (In Ukrainian)
8. Dzheff Hau.(2012) Kraudsorsing. Kollektivnyj razum kak instrument razvitiya biznesa. Moskva : «Alpina Pabliher», 288 s. (In Ukrainian)
9. Doev V.K. (2014) Socialno-yekonomicheskaya yeffektivnost fizicheskoy kulturi i sporta. Ekonomicheskij analiz: teoriya i praktika, № 9 (264). S. 54-58. (In Ukrainian)
10. Dyuperron G.A. (1929) Metodika uroka fizicheskogo vospitaniya. Leningrad : Vremya, 116 s. (In Ukrainian)
11. Dyuperron G.A. Teoriya fizicheskoy kultury: Sistematika. Elementy fizicheskoy kultury. Osnovnye gimnasticheskie sistemy. Ritmoplasticheskie sistemy. Sportivnye igry. Eklekticheskie sistemy. 2-e izd., dop. Leningrad : Vremya, 1927. 282 s. (In Ukrainian)
12. Innovacijni proekti v gromadah: dosvid Chernigivshini. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2807012-innovacijni-proekti-v-gromadah-dosvidchernigivsini.html>. (In Ukrainian)
13. Kiyev-Svyatoshinskij rajon. Osvita rajonu (stan, tendenciya, perspektivi v tablicyah). Kiyiv, 1999. 72 s. (In Ukrainian)

- АПК. 2012, № 5. С. 178-179.
15. Мансурова Г.И., Мансуров А.П. Роль и значение физической культуры и спорта в экономике. Вестник Ульяновского государственного технического университета. 2015, № 4. С. 59-61.
 16. Мильнер Б.З. Теория организации : учеб. пособ. ; изд. 5-е. Москва : Изд-во «Инфра-М», 2006. 720 с.
 17. Морозова Г.С. Соціальна інфраструктура села та її вплив на сталий розвиток сільськогосподарських підприємств. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. 2012. Вип. 4. Т. 1. С. 210- 214.
 18. Падалка С.С. Сільське життєве середовище (1900-2000-і роки). Життєвий простір України: політичний та гуманітарний виміри (1991-2010 роки) : зб. наук. статей. Київ, 2012. С. 119-158.
 19. Пионтрковский Е.О. Эбер и его естественный метод физического воспитания. Москва-Ленинград : Молодая гвардия, 1924, 152 с.
 20. Приходько В.В., Кузьмінський В.П. Креативна валеологія. Концепція і педагогічна технологія формування студентів технічних і гуманітарних спеціальностей як будівничих власного здоров'я : навч. посіб. ; заг. ред. і передм. А.Г. Чічкова. Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2004. 230 с.
 21. Про звернення громадян. Закон України. Введений в дію Постановою ВР № 394/96-ВР від 02.10.96, ВВР, 1996, № 47, ст.257. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 47, ст.256.
 22. Про Національну доктрину розвитку освіти. Указ Президента України № 347/2002 від 17 квітня 2002 р.
 23. Про співробітництво територіальних громад. Закон України від 17.06.2014р. № 1508-VII. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
 24. Розширення прав та можливостей сільських жінок: розробка гендерночутливого законодавства та національних програм. Київ: ФОП Москаленко О. М., 2013 64 с.
 25. Скворцова І.А. Сільські поселення Вінницької і Хмельницької областей на завершальному етапі радянського періоду (1961-1991 рр.): стан, проблеми та труднощі розвитку : автореф. дис. ...канд. істор. наук : 07.00.01. Кам'янець-Подільський, 2016. 264 с.
 26. Соціогенез. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Соціогенез>.
 27. Сулейманов И.И. Основные понятия теории физической культуры: их сущность и соотношение. Теория и практика физической культуры. 2001. № 3. С. 12-16.
 28. Ушакова М.В. Современная российская высшая школа как объект социально-гуманитарного
 14. Lendel M.A. Selyanski domogospodarstva: socialno-ekonomichni umovi rozvitku. Ekonomika APK. 2012, № 5. S. 178-179. (In Ukrainian)
 15. Mansurova G.I., Mansurov A.P. Rol i znachenie fizicheskoy kultury i sporta v ekonomike. Vestnik Ulyanovskogo gosudarstvennogo tehničeskogo universiteta. 2015, № 4. S. 59-61. (In Ukrainian)
 16. Milner B.Z. Teoriya organizacii : ucheb. posob. ; izd. 5-e. Moskva : Izd-vo «Infra-M», 2006. 720 s. (In Ukrainian)
 17. Morozova G.S. Socialna infrastruktura sela ta yiyi vpliv na stalij rozvitok silskogospodarskih pidpriyemstv. Naukovi pracj Poltavskoyi derzhavnoyi akademiyi. Seriya: Ekonomichni nauki. 2012. Vip. 4. T. 1. S. 210- 214. (In Ukrainian)
 18. Padalka S.S. Silske zhittyveve seredovishe (1900-2000-i roki). Zhittyvij prostir Ukrayini: politichnij ta humanitarnij vimiri (1991-2010 roki) : zb. nauk. statej. Kiyiv, 2012. S. 119-158. (In Ukrainian)
 19. Piontrkovskij E.O. Eber i ego estestvennyj metod fizicheskogo vospitaniya. Moskva-Leningrad : Molodaya gvardiya, 1924, 152 s. (In Ukrainian)
 20. Prihodko V.V., Kuzminskij V.P. Kreativna valeologiya. Koncepciya i pedagogichna tehnologiya formuvannya studentiv tehnicnih i humanitarnih specialnostej yak budivnichih vlasnogo zdorov'ya : navch. posib. ; zag. red. i peredm. A.G. Chichkova. Dnipropetrovsk : Nacionalnij girnichij universitet, 2004. 230 s. (In Ukrainian)
 21. Pro zvernennya gromadyan. Zakon Ukrayini. Vvedenij v diyu Postanovoyu VR № 394/96-VR vid 02.10.96, VVR, 1996, № 47, st.257. Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini (VVR), 1996, № 47, st.256. (In Ukrainian)
 22. Pro Nacionalnu doktrinu rozvitku osviti. Ukaz Prezidenta Ukrayini № 347/2002 vid 17 kvitnya 2002 r. (In Ukrainian)
 23. Pro spivrobitnictvo teritorialnih gromad. Zakon Ukrayini vid 17.06.2014r. № 1508-VII. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>. (In Ukrainian)
 24. Rozshirennya prav ta mozhlivostej silskih zhinok: rozrobka gendernochutlivogo zakonodavstva ta nacionalnih program. Kiyiv: FOP Moskalenko O. M., 2013 64 s. (In Ukrainian)
 25. Skvorcova I.A. Silski poselennya Vinnickoyi i Hmelnickoyi oblastej na zavershalnomu etapi radyanskogo periodu (1961-1991 rr.): stan, problemi ta trudnoshi rozvitku : avtoref. dis. ...kand. istor. nauk : 07.00.01. Kam'yanec-Podilskij, 2016. 264 s. (In Ukrainian)
 26. Sociogenez. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Sociogenez>. (In Ukrainian)
 27. Sulejmanov I. I. Osnovnye ponyatiya teorii fizicheskoy kultury: ih sushnost i sootnoshenie. Teoriya i praktika fizicheskoy kultury. 2001. № 3.

- знания. Москва, 2002. 48 с. (Содержание, формы и методы обучения в высшей школе: Аналитические обзоры по основным направлениям развития высшего образования /НИИВО; Вып. 5).
29. Физическая культура личности и ценности физической культуры. URL : <https://works.doklad.ru/view/veDoCpZjPxxg.html>
30. Ф.Р-4897. Обласний відділ народної освіти виконавчого комітету Вінницької обласної Ради народних депутатів, 1936-1993 рр. Оп. 2. Спр. 489. Текстовий звіт Ямпільського району про роботу шкіл за 1961-1962 навчальний рік, 117 арк.
31. Ф.Р-4897. Обласний відділ народної освіти виконавчого комітету Вінницької обласної Ради народних депутатів, 1936-1993 рр. Оп. 4. Спр. 344. Звіт про роботу шкіл Липовецького району за 1962-1963 навчальний рік, 132 арк.
32. Ф.Р-908. Управління народної освіти виконавчого комітету Хмельницької обласної ради, 1944-1990 рр. Оп. 4. Спр. 369. Висновки і пропозиції, доповідні записки та інші матеріали по наслідках перевірки роботи райвно, загальноосвітніх шкіл і інших установ у Віньковецькому – Полонському районах. 1984 р., 153 арк.
33. Ф.Р-4889. Відділ народної освіти виконкому Ярмолинецької райради, 1944-1983 рр. Оп. 1. Спр. 352. Акти обстеження роботи шкіл району і висновки по них за 1963-1964 навчальний рік. 3 червня – 20 грудня 1964 р., 206 арк.
34. Фурманов А.Г. Методика массовой физкультурно-оздоровительной работы. Минск: Госкомспорт БССР, 1986. 86 с.
35. Шауренко А.В. Побут та дозвілля сільського населення України в 1991-2005 рр. (регіональний аспект) : автореф. дис. ...канд. істор. наук : 07.00.01. Миколаїв, 2016. 22 с.
- S. 12-16. (In Ukrainian)
28. Ushakova M.V. Sovremennaya rossijskaya vysshaya shkola kak obekt socialno-gumanitarnogo znaniya. Moskva, 2002. 48 s. (Soderzhanie, formy i metody obucheniya v vysshej shkole: Analiticheskie obzory po osnovnym napravleniyam razvitiya vysshego obrazovaniya /NIIVO; Vyp. 5). (In Ukrainian)
29. Fizicheskaya kultura lichnosti i cennosti fizicheskoy kultury. URL : <https://works.doklad.ru/view/veDoCpZjPxxg.html>. (In Ukrainian)
30. F.R-4897. Oblasnij viddil narodnoyi osviti vikonavchogo komitetu Vinnickoyi oblasnoyi Radi narodnih deputativ, 1936-1993 rr. Op. 2. Spr. 489. Tekstovij zvit Yampil'skogo rajonu pro robotu shkil za 1961-1962 navchalnij rik, 117 ark. (In Ukrainian)
31. F.R-4897. Oblasnij viddil narodnoyi osviti vikonavchogo komitetu Vinnickoyi oblasnoyi Radi narodnih deputativ, 1936-1993 rr. Op. 4. Spr. 344. Zvit pro robotu shkil Lipoveckogo rajonu za 1962-1963 navchalnij rik, 132 ark. (In Ukrainian)
32. F.R-908. Upravlinnya narodnoyi osviti vikonavchogo komitetu Hmelnickoyi oblasnoyi radi, 1944-1990 rr. Op. 4. Spr. 369. Visnovki i propoziciyi, dopovidni zapiski ta inshi materialy po naslidkah perevirki roboti rajvno, zagalnoosvitnih shkil i inshih ustanov u Vinkoveckomu – Polonskomu rajonah. 1984 r., 153 ark. (In Ukrainian)
33. F.R-4889. Viddil narodnoyi osviti vikonkomu Yarmolineckoyi rajradi, 1944-1983 rr. Op. 1. Spr. 352. Akti obstezhennya roboti shkil rajonu i visnovki po nih za 1963-1964 navchalnij rik. 3 chervnya – 20 grudnya 1964 r., 206 ark. (In Ukrainian)
34. Furmanov A.G. (1986) Metodika massovoj fizkulturno-ozdorovitelnoj raboty. Minsk: Goskomsport BSSR, 86 s. (In Ukrainian)
35. Shaurenko A.V. (2016) Pobut ta dozvillya silskogo naseleण्या Ukrayini v 1991-2005 rr. (regionalnij aspekt) : avtoref. dis. ...kand. istor. nauk : 07.00.01. Mikolayiv, 22 s. (In Ukrainian)

Приходько Володимир

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49094, Україна

Долбишева Ніна

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49094, Україна

Афанасьєв Сергій

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49094, Україна